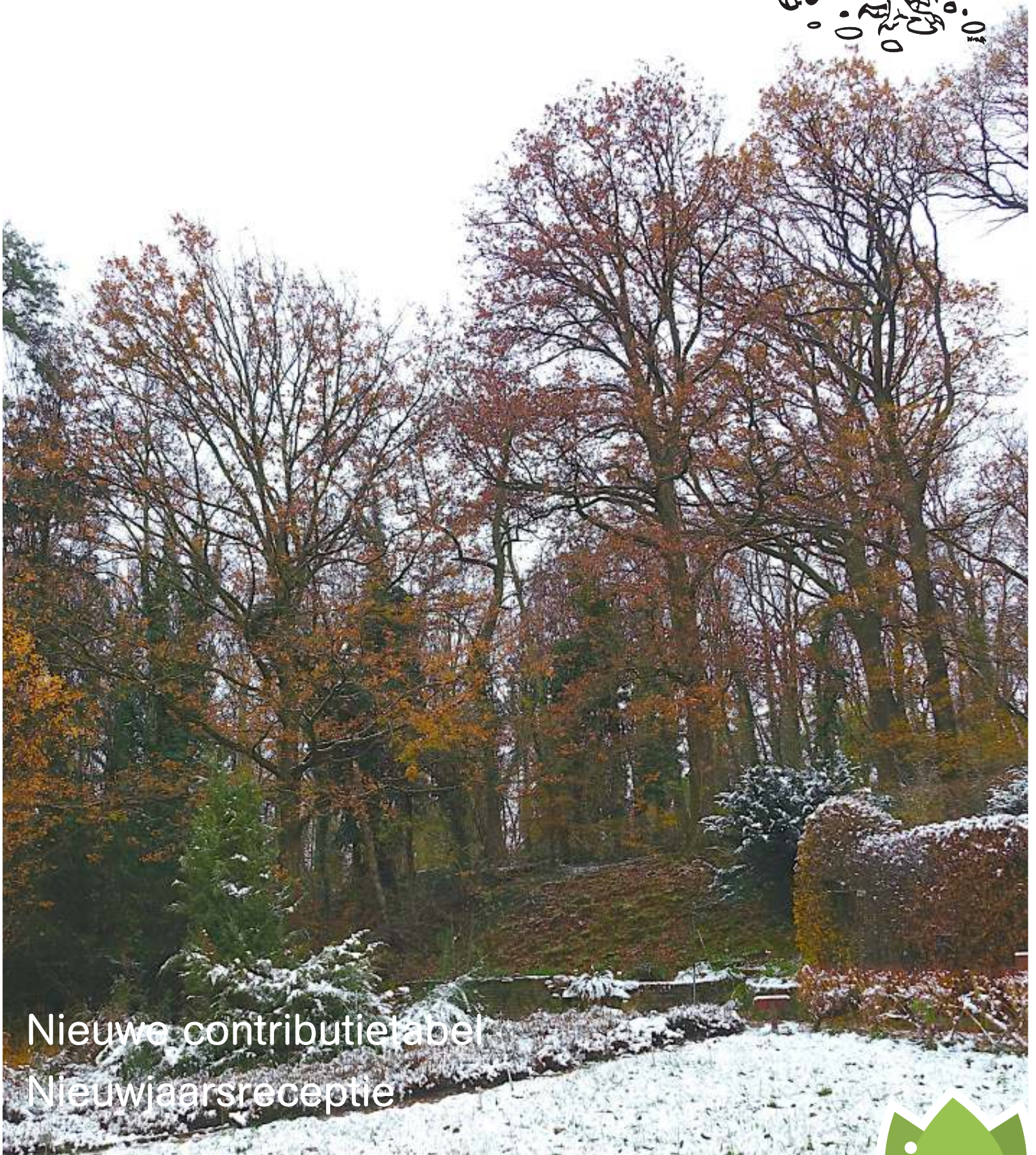

Winter 2024

HET STEENUILTJE

SEIZOENBLAD IVN MUNSTERGELEENSITTARD

Nieuwe contributietabel
Nieuwjaarsreceptie

BELEEF DE NATUUR!

Mededelingen uit het bestuur

Het Steenuiltje

Het bestuur van onze IVN-afdeling zou graag jullie mening horen over ons verenigingsblad, het Steenuiltje, vooral gezien de kosten die ermee gepaard gaan.

Het Steenuiltje is altijd een geweldig middel geweest om informatie te delen, maar de productie en distributie ervan legt een stevige financiële druk op onze vereniging. We overwegen de mogelijkheid van een alternatief, zoals een digitale nieuwsbrief, om op een kosteneffectievere manier informatie met jullie te delen.

Hier zijn enkele vragen waarvan we hopen dat jullie ze willen overwegen en beantwoorden:

Wat vind je van het Steenuiltje in zijn huidige vorm? Zijn er specifieke aspecten die je waardeert of juist zou willen veranderen?

Hoe sta je tegenover het idee van een digitale nieuwsbrief als alternatief voor het gedrukte Steenuiltje?

Zijn er specifieke voordelen of nadelen die je ziet bij het overschakelen naar een digitale nieuwsbrief?

Zijn er andere suggesties of ideeën die je hebt met betrekking tot de communicatie binnen onze vereniging?

We waarderen jullie mening enorm en willen ervoor zorgen dat elke beslissing die we nemen, in lijn is met jullie behoeften en voorkeuren. Gelieve jullie reacties vóór 31 januari 2024 te sturen naar ons algemene e-mailadres: ivn.munstergeleensittard@ziggo.nl

Herhaald verzoek e-mailadres

We zijn bezig met het moderniseren van onze communicatiemiddelen en willen daarom graag beschikken over jullie actuele e-mailadressen. Door jullie e-mailadressen te verzamelen, kunnen we op een meer directe en milieuvriendelijke manier met jullie communiceren. Als je nog geen e-mailadres hebt doorgegeven of als er wijzigingen zijn in je huidige e-mailadres, vragen we je vriendelijk om deze informatie met ons te delen. Stuur je naam en e-mailadres naar ivn.munstergeleensittard@ziggo.nl

Nieuwjaarsreceptie 6 januari 2024

Het nieuwe jaar staat voor de deur en we willen graag samen met jullie het glas heffen op een jaar vol natuurlijke ontdekkingen en verbondenheid. Jullie zijn van harte uitgenodigd voor onze Nieuwjaarsreceptie op 6 januari 2024, van 10:00 tot 12:00 uur, die zal plaatsvinden in de heemtuin.

Tijdens deze bijeenkomst hebben we de gelegenheid om terug te kijken op de mooie momenten die we het afgelopen jaar hebben gedeeld en vooruit te kijken naar de avonturen die ons te wachten staan in 2024. Laten we samen proosten op de natuur, vriendschap en nieuwe mogelijkheden.

Om de sfeer van de winter te omarmen, zullen we glühwein serveren om ons warm te houden. Dus trek je warmste jas aan, pak je handschoenen en kom gezellig langs om samen met ons het nieuwe jaar in te luiden.

ALV

Graag willen we alle leden uitnodigen voor onze Algemene Ledenvergadering (ALV) IVN MunsterGeleenSittard die zal plaatsvinden op 12 maart 2024, tijd: 19:30 uur, locatie: Scoutinggebouw, Geldakkerstraat 2, 6151 BX Munstergeleen

Tijdens deze ALV zullen we terugblikken op de hoogtepunten en prestaties van het afgelopen jaar en vooruitkijken naar nieuwe projecten en initiatieven voor het komende jaar. Jullie input en aanwezigheid wordt zeer op prijs gesteld.

Na de ALV hebben we een korte pauze met koffie en thee waarna een lezing volgt. Het onderwerp van deze lezing zullen we via de website bekend maken.

Agenda ALV IVN MunsterGeleenSittard 12 maart 2024

Opening

Mededelingen en vaststellen van de agenda

Notulen Algemene Ledenvergadering I en II van 16 maart 2023

Een geprint exemplaar ligt ter inzage in het heemtuinhuis

Financieel overzicht 2023

Verslag kascontrolecommissie

Mededelingen vanuit de werkgroepen

Rooster van af en aantreden van het bestuur (ter inzage in het heemtuinhuis 2 weken voor aanvang van de vergadering)

Rondvraag

Sluiting

Dassen Middengebied Noord

In het Dassenplan Middengebied Noord behorende bij het bestemmingsplan Middengebied Noord zijn benodigde maatregelen beschreven voor de das ten behoeve van foerageergebied, oriëntatie en schuilplekken, versnippering en dispersie en verstoring. Door het nemen van deze maatregelen kunnen negatieve effecten met betrekking tot de das gemitigeerd worden.

IVN heeft een zienswijze ingediend waarin we verzoeken om de in dit dassenplan beschreven maatregelen (planologisch) te borgen in het bestemmingsplan alsook in de plannen voor de aanpalende buiten het plangebied gelegen groenstrook.

Naar aanleiding van onze zienswijze werd het bestemmingsplan gewijzigd en vastgesteld dat de genoemde mitigerende maatregelen zullen worden uitgevoerd en in stand gehouden.

HET STEENUILTJE

Voorwoord

Geachte leden, donateurs en natuurliefhebbers,

De start van ons winterseizoen staat voor de deur. Het afgelopen jaar hebben we samen prachtige momenten beleefd, we vierden de oprichting van onze afdeling en de heemtuin tijdens de Natuurverbindersdagen. Er waren het afgelopen jaar veel activiteiten waarin we de schoonheid van de natuur hebben ontdekt en gedeeld. We zijn dankbaar voor jullie enthousiasme en betrokkenheid.

Het komend jaar belooft opnieuw een periode vol ontdekkingen te worden. We hebben een boeiend programma samengesteld met een minicursus, excursies, lezingen en activiteiten die ons dichterbij de natuur zullen brengen - er is voor elk wat wils.

Dit jaar willen we onze natuurvereniging verder laten groeien en bloeien. Nieuwe leden zijn van harte welkom om zich bij ons aan te sluiten. Samen kunnen we nog meer bereiken en onze liefde voor de natuur delen. Ken je vrienden, familieleden of collega's die geïnteresseerd zijn in de natuur? Nodig hen uit om lid te worden en deel te nemen aan onze activiteiten.

Laten we samen het komende jaar nog specialer maken en de natuur in al haar facetten blijven ontdekken. Bedankt voor jullie steun en toewijding.

Namens het bestuur wensen we jullie fijne feestdagen en alle goeds voor 2024!

Ilona Schmeets
Voorzitter

Rabo Club Support

"Zoals afgelopen jaren gebruikelijk was, konden jullie ook dit jaar weer op ons stemmen tijdens de rabo club support. We willen graag iedereen heel hartelijk bedanken, die op ons gestemd heeft tijdens deze rabo club support. Het heeft ons namelijk een bedrag van maar liefst € 558,84 opgeleverd. Een bedrag waar we weer heel veel mooie dingen van kunnen gaan doen. Hopelijk mogen wij ook volgend jaar weer op jullie stem rekenen. Dank jullie wel". **Fred Penners**

Inhoud

- 2 Mededelingen uit het bestuur
- 3 Voorwoord
- 4-5 WanenbergXperience
- 6-7 Sporen in het bos
- 8-9 Programma van activiteiten
- 9 Tiny Forest Glana
- 10-13 Foto-reportage heemtuin en Geleenbeek
- 14 Bomenbeleid
- 15-16 Maatschappelijke stage

Notabene: De foto's van de reportage op de pagina's 10 t/m 13 zijn gemaakt door Anne Geeraets, Jan Weerts en Paul van Hulsen.

Colofon

Het Steenuiltje is het seizoensblad van IVN MunstergeleenSittard en verschijnt normaliter vier keer per jaar.

WanenbergXperience

In het vorige nummer van Het Steenuiltje is beschreven wat er in de afgelopen jaren en met name in de afgelopen winter is gebeurd op en rond de Wanenberg, waar de Heemtuin deel van uitmaakt. Na de aankoop van twee percelen door de gemeente en de voorlopige afsluiting, in het voorjaar, van het 'ontwikkelingswerk' door Plök kon op 8 juli de feestelijke opening plaatsvinden van de BelaefBóngerd, het nieuwe educatieve deel van de Wijngaard Wanenberg (Notre Reine) en de Hóddelshaof. Hieronder een fotoreportage.

Wethouder Ivo Tillie verricht de onthulling van het bord BelaefBóngerd samen met de vorige eigenaar van het perceel.

Kruidenspiraal

Picknickset BelaefBóngerd, anoniem geschonken aan IVN MunsterGeleenSittard 2021

Overzicht vanaf boven over de hellingweide die de BelaefBóngerd is. Daaronder de nieuwe bank.

G'r höbt hie nag hiël get te doen kon worden opgetekend uit de mond van een wandelaar. Dat werd volmondig beaamd. Anderzijds is het ook weer niet de bedoeling dat Plök de percelen die het beheert aanharkt. Inmiddels zijn met de Bosgroep afspraken gemaakt over het maaibeleid op dit perceel. Ook zal worden bezien hoe de Lei Hoenpoel die nog steeds niet waterdicht is verder kan worden gerepareerd.

De hagen langs het opgaande pad en de Lei Hoenpoel staan er verzorgd bij. Tijdens het scheren, eind juli, werden nog eieren aangetroffen in een nest van wellicht spreeuwen. Het nest werd ongemoeid gelaten, de eieren zijn succesvol bebroed en de jongen zijn toen hun tijd gekomen was uitgevlogen.

Voor de wilgenstekken aan de binnenkant van de meidoornhaag (de derde serie, nadat de stekken in voorgaande jaren het niet hadden gered) kwam de regen na 6-7 weken droogte net op tijd. Met de haag samen vormen zij een mooi decor.

Hub Wackers, beheerder van de wijngaard, geeft uitleg.

De picknickset Hondskerk staat er nu drie jaar en wordt geregeld 'bezeten' door wandelaars, hier door Bram Driessen uit Munstergeleen.

De inscriptie mist nog het jaartal 2022, het jaar waarin IVN Munstergeleen 50 jaar bestond en de afdelingsnaam veranderde in IVN MunsterGeleenSittard. Dit zal binnenkort worden toegevoegd.

Zicht op de educatieve wijngaard. Rechts wordt dit deel afgesloten door een houtwal, daarachter ligt de Hóddelshaof, genoemd naar de Hóddelsley.

De oostelijke hoek van de Hóddelshaof met picknickset. Voorheen stonden hier jaar na jaar de brandnetels tot schouderhoogte te reiken, ongetwijfeld een paradijs voor vlinders en ander gedierte. Hopelijk zijn die ook tevreden met wat er nu staat.

Tussen de bomen links van het midden is nog een (toegang)boog gepland.

Het bloementapijt Hóddelshaof, dit voorjaar gezaaid, mag zeer geslaagd worden genoemd. Wij zijn heel benieuwd wat er volgend jaar van terugkomt.

Sporen in het bos

Ons IVN Home ligt ingebed een natuurgebied grenzend aan de Wanenberg.

Niet alleen landschappelijk is het een van de meest aantrekkelijke natuurgebieden in de gemeente Sittard-Geleen, maar ook huist er heel wat fauna.

Dieren brengen het bos tot 'leven' en dragen via hun specifieke mest bij aan de ontwikkeling van de flora in het gebied.

Uitwerpselen zijn een waardevolle bron van informatie om te achterhalen welke dieren in het gebied leven. In dit artikel gaan we in op het herkennen van de uitwerpselen en het rapporteren van deze diersporen.

De Wanenberg is een heuvel met een hoogte van 100 meter boven NAP. Hij is gelegen tussen de plaatsen Munstergeleen, Windraak en Puth en behoort tot het natuurgebied het Geleenbeekdal. De heuvel vormt een deel van de westelijke steilrand van het Plateau van Doenrade langs het Geleenbeekdal.

Het hoogteverschil van de steilrand is 35 meter met op de top landbouwgronden die omzoomd worden door enkele verspreide hellingbosjes. Een van die hellingbosjes is de Hondskerk, waar onze IVN Heemtuin langs het Pieterpad is gelegen. Samen met Waterley, Lippenberg, Stammenderveld en Danikerbos vormt het geheel een waardevol samenstel van bossen en bosjes aan de oostkant van de Westelijke Mijnstreek.

De Dieren van Wanenberg

De Wanenberg, Watersley en Kollenberg staan bekend om de vele dassenburchten en zijn ook het territorium van de korenwolf, een kleine hamsterachtige. Samen met veldmuizen en steenuiltjes profiteren ze van de combinatie van de bescherming van bosranden en de voedselrijke korenvelden op de top van deze steilranden, die in de volksmond 'bergen' genoemd. Waar muizen zijn, zijn roofvogels zoals de buizerd aanwezig. Tevens treffen we er levendbarende hagedissen aan die lekker zonnen op de houten afrasteringspalen. Wandelaars hebben er incidenteel reeën en vossen gezien.

Vogels maken de boomtoppen tot een zangparadijs: pimpel- en koolmezen, vink en merel, boomklevers, grote bonte spechten en groene specht, winterkoning en roodborst maken hun aanwezigheid 'luidruchtig' kenbaar. Ze leven van het rijke insectenleven op bomen, op en onder de grond.

Uitwerpselen als sporen

Omdat in het wild levende dieren vrijwel altijd mensenschuw zijn, moeten we andere manieren vinden om de aanwezigheid van dieren te herkennen. Pootafdrukken (prenten), uitwerpselen en vraatsporen helpen ons daarbij.

Ook achtergelaten overblijfselen van prooien geven aanwijzingen welke roofdieren actief zijn.

Hoewel minder sexy is het determineren van de uitwerpselen vaak een van de betere methoden om vast te stellen welke dieren er zich in een gebied

Poep-toekkaart, met sitting op de achterkant. Illustraties Jasper de Ruiter

bevinden. Elk dier heeft namelijk een vrij specifiek uiterlijk van de poep of mest die ze produceren.

De vorm en grootte van de poep of mest wordt voor een groot deel bepaald door het type voedsel dat een dier tot zich neemt. Ook de kleur wordt bepaald door het menu van het dier.

De hoeveelheid vet en collageen in de poep bepaald hoe vast of los de poep wordt.

Zo zullen planteneters doorgaans lossere poep hebben die gemakkelijk uit elkaar valt dan vleeseters of alleseters. Dit noemen we de 'consistentie' van de uitwerpselen.

Identificeren en determineren van uitwerpselen

Zoals voor veel dingen zijn er 'apps' die je kunnen helpen bij het determineren van de uitwerpselen. De app van Staatsbosbeheer 'Spoorzoeker' is een prima hulpmiddel voor op je smartphone en mag bij je app-reeks niet ontbreken. Ook Google-Lens is een goede app die vrij trefzeker het aangetroffen spoor kan determineren. Google Lens is daarbij ook erg geschikt om planten te determineren.

Voor kinderen is het leuk om met een poep-zoek kaart het bos in te gaan en door middel van vergelijken met de afbeeldingen op de kaart de aangetroffen uitwerpselen te bestuderen en te koppelen aan een dier.

Speciaal aanbevolen is de herkenningskaart 'Uitwerpselen/Poepkaart 961002 van illustrator Jasper de Ruiter die je kan bestellen via zijn webshop shop.jasperderuiter.com

Jasper heeft een schier eindeloze reeks natuurherkenningskaarten prachtig getekend. Ze zijn heel geschikt zijn om met (klein)kinderen natuurherkenningsspelletjes te doen.

Uiteraard raken we poep nooit met de blote handen aan. In de poep bevinden zich altijd bacteriën maar ook vaak eitjes van lintwormen en andere parasieten. Vooral kleinere kinderen vinden het prachtig om drolletjes om te draaien om te kijken wat eronder zit. Doe dat met een stokje en gooi het stokje naderhand weg! Hoewel plastic handschoenen aantrekkelijk lijken als je intensiever de uitwerpselen wil bestuderen, vraagt dat oefening en handigheid. Vooral het uittrekken van de plastic handschoen moet uit hy-

giënische overwegingen gebeuren zonder de buitenkant aan te raken. Oefen dat thuis eerst even, want in het bos is vaak wat donker en zie je niet goed wat je doet.

In de fotos zijn weergegeven de uitwerpselen van 'vos', 'muis' en 'das'.

Om het verschil tussen 'poep' en 'uitwerpsel' te illustreren is ook een 'uilebal' weergegeven.

Vos

De vos markeert graag zijn territorium. Ze poepen graag op een molshoop, graspol, kei, langs een pad of bij een paal. De kleur van de keutels hangt af van wat de vos heeft gegeten. Als hij dieren heeft gegeten - vlees- dat is de poep zwart; Een vos is ook dol op bessen. Bij bosbessen is de poep blauw-paarsig en soms mooi rood als hij kersen op zijn pad heeft aangetroffen. Heel vaak is de poep wit-grijsig vanwege de resten van de haren en botten van konijntjes die op het vossen-menu staan. Als de drollen al langer liggen worden ze wit en droog. Meestal zit aan de vossendrol een 'staartje'.

Muizen

De uitwerpselen lijken vaak erg op hagelslag of rijstkorrels. De keutels van muizen hebben een donkere zwart-bruine kleur en zijn 3 tot 8 millimeter lang. De dikte van muizenpoep is gemiddeld 2 tot 5 millimeter. Als de keutels vers zijn, dan zijn deze licht van kleur.

Dassen

Dassenpoep eruit ziet als een donkere, langwerpige drol van ongeveer 6 tot 9 centimeter lang en 2 tot 3 centimeter breed. De kleur van de poep is meestal donkerbruin tot zwart en de structuur is stevig en compact. Dassenpoep kan soms ook wit te stukjes bevatten, dit zijn resten van insecten of botten

Uitwerpsel of poep?

Er zit een subtiel verschil tussen 'uitwerpsel' en 'poep/drol'. Dieren kunnen namelijk via twee wegen verteringsresten kwijt raken: oraal via de bek of anaal via het poepgat.

Het beste kunnen we dat illustreren met de braakbal van een uil, de zgn. 'uilebal'. De uil ontdoet zich van bot, huid, nagel en haarresten door deze in een braakbal samen te kneden en deze via de bek uit te braken.

Rapporteren

Hoewel het zoeken en determineren van uitwerpselen een beetje 'vies' lijkt is het toch erg belangrijk om dit bijvoorbeeld in het ons omringende natuurgebieden te doen. Als het lukt om de aanwezigheid van bijvoorbeeld korenwolf of das vast te stellen dan kunt u dat melden via waarnemingen.nl

Als u een foto bijvoegt als 'bewijs' kan ook uw waarneming erg waardevol blijken! Iedereen kan, na registratie van uzelf, een waarneming inzenden.

Fred Vroomen

Kramsvogel

Vanaf oktober komen de kramsvogels in groten getale vanuit Noordoost-Europa naar ons land om daar de winter te ontlopen. Je kunt ze overal in ons land met tientallen tegelijk vinden in weilanden en op besdragende struiken.

De kramsvogel onderscheidt zich van de andere lijsterachtigen door zijn karakteristiek verenkleed en hij foerageert vaak in groepjes samen met koperwieken.

Het is een kleurige vogel, heeft een blauwgrijze kop, zijn rug is kastanjebruin en zijn staart is zwart. De onderzijde is geel-bruin met donkere vlekken evenals zijn borst en keel. Mannetje en vrouwtje zijn gelijk.

Westwaartse uitbreiding

In de jaren zeventig was de kramsvogel een incidentele broedvogel. Ze vestigden zich echter snel in groeiende aantallen in Nederland, het eerst in Zuid-Limburg en daarna ook elders. Rond 1985 telden ons land 800 broedparen. Op sommige plaatsen in Zuid-Limburg nestelden ze met tientallen. Dit was het resultaat van een westwaartse uitbreiding van het Europese broedgebied.

Om onverklaarbare redenen is de populatie vanaf 1990 weer snel afgenomen en tegenwoordig nestelen ze vrijwel alleen nog in Zuid-Limburg.

De kramsvogel staat dan ook op de rode lijst van Nederlandse broedvogels.

In de winter bevinden zich grote groepen in weilanden en boomgaarden, foeragerend op bessen en afgevallen fruit.

Sneeuwval drijft de vogel vaak naar de bebouwde kom, waar nog wel wat voedsel te vinden is.

In de loop van maart keren ze weer terug naar hun broedgebieden in Noordoost-Europa.

Vogelwerkgroep Sittard

Programma van activiteiten 2024

Snertwandeling 21 januari 2024

Op zondag 21 januari 2024 organiseert Harrie Gijsen een "snertwandeling". De deelnemers vertrekken om 10.00 uur vanuit de Heemtuin voor een winterwandeling onder begeleiding van onze gids. Na afloop zal er in de Heemtuin een kop warme erwtensoep klaar staan voor iedereen. Aanmelden bij Harrie Gijsen, tel. 046 4514594.

Excursies van de vogelwerkgroep

Voor alle excursies van de vogelwerkgroep geldt: aanmelden via email: henk-marianneschoonbrood@home.nl.

Op zaterdag 13 januari, 17 februari, 16 maart en 13 april 2024 zijn er watervogeltellingen in het gebied rond Dilsen-Stokkem in België. Om 9.30 uur wordt er vertrokken bij het Mariniersmonument hoek Leyenbroekerweg - Charles Beltjenslaan in Sittard.

Op woensdag 3 januari en 7 februari 2024 worden vogels geteld op de Kollenberg in Sittard. Startpunt is hoek Doolweg - Molenaarslaan Sittard om 9.30 uur.

Op woensdag 17 januari en 21 februari 2024 worden vogels geteld in het hamstergebied bij Puth. Startpunt is parkeerplaats voormalig voetbalveld Sittarderweg in Puth, eveneens om 9.30 uur. Mogelijk moeten we later in het seizoen in verband met werkzaamheden uitwijken naar de parkeerplaats bij de kerk in Puth.

Bijeenkomsten van de vogelwerkgroep staan gepland voor maandag 15 januari, 19 februari en 15 april 2024 om 19.30 uur in het Trefpunt (gemeenschapshuis, Pancratiusstraat) in Munstergeleen. Op deze avonden gaan we aan de hand van foto's op de beamer proberen onze kennis van vogels te vergroten.

Mini-cursus "Meteorologie"

Op zondag 14 en 28 Januari organiseert IVN Munster-GeleenSittard, een minicursus Meteorologie. In deze cursus leer u, zonder gebruik te maken van instrumenten, de lucht te lezen en hieruit de weersverwachtingen te voorspellen. Wat de abiotische factoren zijn van de atmosfeer en de invloed op onze natuur. De basis "natuurkundige" principes die een rol spelen in de atmosfeer worden aan de hand van experimenten verduidelijkt (u hoeft geen wiskid te zijn, wordt in Jip en Janneke taal uitgelegd).

De cursus bestaat uit twee dagdelen, en zal worden gehouden in het Jeugdhuis, Geldakkerstraat in Munstergeleen. Aanvang zal om 10.00uur zijn, en we eindigen rond 13.00uur.

Begeleiding: Jeroen Hofstede.

Foto-ochtend in de heemtuin

Op zaterdag 9 maart om 08.30 uur start weer een foto-ochtend in de heemtuin.

Met eigen apparatuur foto's maken van de mooie flora en fauna in de heemtuin. We starten vroeg om ook in het ochtendlicht mooie foto's te kunnen maken. In deze tijd van het jaar staan de stinzeplanten mooi in bloei. Gelegenheid om van elkaar te leren en ervaringen uit te wisselen. IVN MunsterGeleenSittard- medewerkers zorgen voor koffie, thee, water en iets lekkers.

Leden van fotoclubs uit onze omgeving zijn ook weer van harte welkom.

Aanmelden bij Jan Weerts: jlm.weerts@hccnet.nl

Algemene ledenvergadering IVN MGS

Op dinsdag 12 maart om 19.30 uur organiseert het bestuur van het IVN MunsterGeleenSittard een Algemene Ledenvergadering in het Jeugdhuis aan de Geldakkerstraat in Munstergeleen. Na afloop van de vergadering zal er een lezing worden gehouden door Natuurmonumenten om te praten over hun werkzaamheden in de natuur van onze omgeving.

Geologische excursie "Op de Hamert"

Op zondag 24 Maart 2024 organiseert IVN Munster-GeleenSittard een geologische excursie in het maasduinengebied de Hamert, nabij Arcen. De maasduinen en zijn terrassen zijn in de loop van de geschiedenis gevormd door de Maas, de Rijn en de laatste twee ijstijden. Op de Hamert zijn kenmerken van deze afwisselende periodes nog duidelijke te herkennen. Wij maken dan ook letterlijk een reis door de tijd, van het Holoceen, Weichseliën, Saaliën naar het Menapiën. Daarnaast heeft de natuur van de Hamert veel te bieden aan diverse landschapstypes. Gemengde loofbossen, dennenbossen, heides en vennen die geëtaled worden door de paraboolduinen en maasduinen. De tocht duur ongeveer vier uur, waarbij we halverwege de route lunchen bij de vogelkijkhut (Neem zelf u eten en drinken mee). Hier kunt u eventueel ook de wandeling inkorten als u niet de volledige route wilt meelopen. Tip! Neem uw verrekijker mee, het symbool van de maasduinen is de kraanvogel, dus als we geluk hebben.....

Ook goede waterdichte wandelschoenen zijn prettig, indien het maaswater niet te hoog staat, lopen we langs en over de stalberg. Dit is een komgrondgebied waar het vochtig kan zijn in dit jaargetij. Wilt u ook mee met deze excursie, meld u dan aan via email: hofstede.jeroen@gmail.com (aanmelden is niet verplicht, maar voor carpoolmogelijkheden vanuit Sittard, is het prettig om een lijst met deelnemersnamen te hebben, die we dan kunnen delen met de geïnteresseerden). De excursie is op: zondag 24 maart 11:00 uur. Het verzamelpunt is voor de "Jachthut op de Hamert". Er is genoeg parkeer elegenheid: P1 bij de Jachthut zelf en op P2 (3 minuten lopen naar het

verzamelpunt). Er zijn geen kosten aan verbonden, alleen goed humeur en enthousiasme voor de natuur. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Jeroen Hofstede, 06-23034183, of email: hofstede.jeroen@gmail.com

Bijzondere bomenwandeling in Heerlen-Centrum en Aambos

Op tweede Paasdag 1 april om 13.00 uur organiseert Gerrit Haak van IVN Heerlen een bomenwandeling langs monumentale en prehistorische bomen in Heerlen-Centrum en het Aambos.

Behalve aan monumentale en prehistorische bomen, zal ik ook aandacht besteden aan het belang van bomen in de stad (tegen hittestress, wateroverlast) met voorbeelden van de vergroening in Heerlen en wijzen op nieuwe ontwikkelingen als het Mijnmuseum, Romeins kwartier, stadskantoor (Francien Houben) en Maankwartier.

Opmerking: de bomenvrienden uit Sittard-Geleen kunnen daarna bij mij, Donker Curtiushof 32, een kop koffie+ gebruiken. Parkeren kan langs Oliemolenweg. Vertrek bij het (witte) Retraitehuis.

Lezing Kriebelbeestjes

Op dinsdag 16 april 2024 houdt Lex Vliex een lezing over kriebelbeestjes in het Jeugdhuis (scoutinggebouw), Geldakkerstraat in Munstergeleen. Aanvang 19.30 uur, eindigend om 21.30 uur.

Excursie heemtuin en omgeving

Op zondag 12 mei 2024 van 14.00 - 16.00 uur organiseert Lex Vliex in samenwerking met het IVN MunsterGeleenSittard een excursie in de Heemtuin en omgeving, waarin het vooral gaat om insecten en andere beestjes, klein maar belangrijk.

Pater-Karel-wandeling

Op zondag 2 juni start om 13.30 uur vanaf de parkeerplaats bij de kerk in Munstergeleen een Pater-Karel-wandeling richting het Gemmaklooster aan de Leyenbroekerweg in Sittard. Hier zal aandacht worden besteed aan de geschiedenis van het klooster. De wandeling gaat verder door het stadspark van Sittard naar de Pater Karel kapel in Munstergeleen (Pater Karel werd op 3 juni 2007 heilig verklaard). Gids: Harrie Gijsen.

Slootjesdag

Op zondag 9 juni 2024 wordt weer tussen 14.00 en 16.00 uur de Slootjesdag georganiseerd. Plaats van bijeenkomst: brug over de Geleenbeek, Pater Karelweg Munstergeleen. Onder deskundige begeleiding van Lex Vliex wordt gezocht en gekeken naar visjes en andere waterbewoners. Voor kinderen en hun ouders heel leuk!

Tiny Forest Glana

Op 2 oktober bezochten de kinderen van basisschool Reuzepas hun Tiny Forest in Parc Glana.

Tijdens de gastles door Robbert Hessen van IVN gingen de kinderen kijken hoe het Tiny Forest gegroeid is en wie er zijn komen wonen in het mini-bos. Daarbij werd ook binnengewaaid afval opgeruimd en werd nagegaan welk onkruid er stond en of dit de bomen (of de bezoekers) hindert. Ook werden de boomspaspoorten ingevuld.

De bewoners van Parc Glana keken geïnteresseerd toe en gaven adviezen aan de jonge werkers.

Contributietabel

Hierbij de informatie over de verschillende lidmaatschappen en abonnementen.

Contributie. Een IVN-lid betaalt € 25. Men is dan landelijk IVN- en MGS-lid. Ook krijgt u viermaal per jaar Mens en Natuur en viermaal per jaar Het Steenuiltje. Donateurs betalen € 12,50 per jaar. Zij zijn donateur van IVN MGS. U ontvangt viermaal per jaar Het Steenuiltje.

Extra is het abonnement op de Natuurgids.(8x per jaar). IVN-leden en donateurs kunnen aan hun lidmaatschap een abonnement op de Natuurgids koppelen tegen een gereduceerd tarief. Dit is per 1-1-2024 € 20 per jaar.

Bent u geen lid of donateur dan zijn de kosten voor de Natuurgids per 1-1-2024 € 22 per jaar.

Dus als IVN-lid, apart € 20 overmaken als u de Natuurgids wilt ontvangen. Als donateur dus € 12,50 en met Natuurgids € 32,50.

Graag overmaken op NL80RABO0135007968 tnv IVN Munstergeleen.

Bomenbeleid

DE 3-30-300 REGEL

Wat nu, krijgen we rekenles in in ons Natuurblad? Nou nee, dit is een praktische vuistregel om te beoordelen of er voldoende natuur, en met name bomen, in onze leefomgeving aanwezig is. Dat wil ik graag toelichten, vooral omdat het bruikbaar is om het bomenbeleid van de gemeente te toetsen!

Vuistregel

- > 3 bomen – liefst van behoorlijke omvang – zichtbaar vanuit elk huis (ook op werk / school).
- > 30% bladerdek in elke buurt – op wijkniveau zou een boomkroonbedekking van 30% het minimum moeten zijn, en in de stad waar mogelijk streven naar een hoger percentage (bos).
- > 300 meter. Niemand mag minder dan 300 meter van het dichtstbijzijnde park of groene ruimte wonen om te recreëren en voor sociaal contact – ofwel een veilige wandeling van 5–10 minuten.

Hiervoor gebruik ik een lezing, op een contactpersoondag van de Bomenstichting, van Cecil Konijnen-dijk, die zich op de WUR bezighoudt met het vakgebied 'Urban Forestry' (Stadsbosbouw). Het doel is de Groene Stad van de Toekomst, die noodzakelijk is door de volgende factoren:

Klimaat – Gezondheid – Biodiversiteit – Economie (baten van bomen – i-Tree).

Tweederde woont in steden

Volgens de VN woont in 2050 tweedede van de wereldbevolking (ca. 9 miljard) in steden. U kent wel de betonnen hoogbouw; in deze versteende omgeving komen bewoners nauwelijks nog in contact met de natuur. De tendens is daarom: breng de natuur / bos naar de stad! Vele gemeenten zijn de (binnen)stad aan het vergroenen in de strijd tegen de gevolgen van de klimaatverandering, zoals hittestress in de binnenstad (Heerlen), wateroverlast (Maas, Valkenburg) en extreem weer. Dus:

MEER BOMEN voor verkoeling (groene airco), wateropname/-verdamping en luchtzuivering!

Hittestress

In de zomer is meer dan 4% van de sterfte in Europese steden te wijten aan hittestress.

>> 30% toename van de bladerdek kan de temperatuur in steden met 1,3 graden verlagen, wat 1/3 minder voortijdige sterfte in steden door hittestress oplevert!

Goed voor onze gezondheid

Kortom invoering van deze 3:30:300 regel heeft een forse positieve invloed op onze gezondheid. Voor de invloed van de natuur op ons welzijn is inmiddels voldoende wetenschappelijk bewijs: zie bijv. het werk van Jolanda Maas op www.natuurlijkwerkt.nl. Voorbeelden van toepassing van deze 3-30-300 regel zien we in Zweden, Canada, Spanje en initiatieven bij Nederlandse gemeenten.

Analyse en inventarisatie

Hoe kunnen we dit meten? 3: analyse vanuit raam of op straat niveau / 30%: inventarisatie bomen of kaart van boven (satelliet) of tool voor gemeenten (Cobra) / 300 m: kaart met stadsgroen.

De promotiefilmpjes voor de nieuwe wijk Nieuw Absbroek in Geleen beloven veel 'bronsgroen' in de woonomgeving; de 3-30-300 regel levert hiervoor dus een praktisch toetsingskader...

Het vormt de vuistregel voor visie, beleid en richtlijnen (basiskwaliteit natuur) van gemeenten. Focus daarbij op grote bomen (boomkroonvolume), op kwaliteit en diversiteit. Begin niet de ambitie te verzwakken, maar stuur op het langetermijnperspectief – ecosysteemdiensten.

Steden veranderen, dus staar je niet blind op de huidige beperkingen: plan rond bomen!

'De Bomenstichting bevordert de zorg en aandacht voor bomen in de stad en op het platteland'

NB Zie de film 'De stad als bos' op www.bomenstichting.nl. (met o.a. Maanplein in Heerlen!)
Gerrit Haak, Bomenstichting / IVN MGS

Maatschappelijke stage 2023

Recent hebben we weer een groep leerlingen voor hun maatschappelijke stage van het Trevianum mogen verwelkomen voor een bijzondere activiteit: snoeiwerkzaamheden in onze heemtuin en op de Wanenberg.

De maatschappelijke stage is prima verlopen. Met het omzagen van (ongewenste) bomen, het afslepen van het materiaal en het samen bereiken van resultaat hebben de leerlingen in ieder geval een bijzondere ervaring opgedaan.

Een positief resultaat van de werkzaamheden is het herstel van een panorama op de Wanenberg waarvan (ook Pieterpad-) wandelaars kunnen genieten.

Onderstaand het verslag van Mateo Castro waarin een gedetailleerde inkijk wordt gegeven van de activiteiten die zijn ondernomen.

"De eerste werkdag hebben wij struiken, gras en andere begroeiing rondom de vijver van IVN weggehaald. Er was namelijk een lekkage om het gat te vinden moest de rand van de vijver vrijgemaakt worden. Hiermee waren wij tamelijk snel klaar en gingen toen rondom de heemtuin takjes van bomen afknippen.

Op dag twee hebben wij eerst de heg rondom de heemtuin weer korter en recht gemaakt en na onze pauze gingen wij de begroeiing rondom de oudste boom van het gebied weghalen zodat de boom weer vrijstond. Daarna gingen we takken van enkele bomen bij de ingang van de heemtuin wegzagen zodat er uiteindelijk een vrachtwagen langs kon.

Op deze dag waren wij klaar met ons werk op de heemtuin en gingen naar de Wanenberg om daar het uitzicht op Munstergeleen weer vrij te maken. Aan het begin ging het nog vrij lastig omdat wevoor het eerst met zulke dikke bomen moesten werken, maar na een tijdje kwamen we in een goed ritme en was de dag alweer snel voorbij.

De laatste werkdag bestond ook uit het zagen van bomen op de Wanenberg en op deze dag hebben we snel gewerkt zodat al in korte tijd alle bomen gekapt en weggesleept waren. Nadat we klaar waren kregen wij op kosten van de gemeente een soep en belegde broodjes in de brasserie Abshoven."

Mateo Castro

Nieuwe informatieborden

Nieuwe informatieborden in onze heemtuin.

In het kader van haar opleiding tot natuurgids vatte Josette Janssen het plan op om voor de heemtuin nieuwe informatieborden te ontwerpen. De heemtuin heeft reeds lang naambordjes bij de planten in de tuin. Voor mensen met geringe plantenkennis biedt dit weinig soelaas omdat het niet altijd duidelijk is welk bordje bij welke plant hoort. Om in deze lacune te voorzien ontstond het idee voor de informatieborden waarop voor diverse biotopen een aantal kenmerkende planten met naam zouden worden afgebeeld. Met hulp van deze visuele ondersteuning zou het voor onze bezoekers makkelijker worden om de juiste naam bij de planten in de heemtuin te achterhalen.

Fotoverzameling

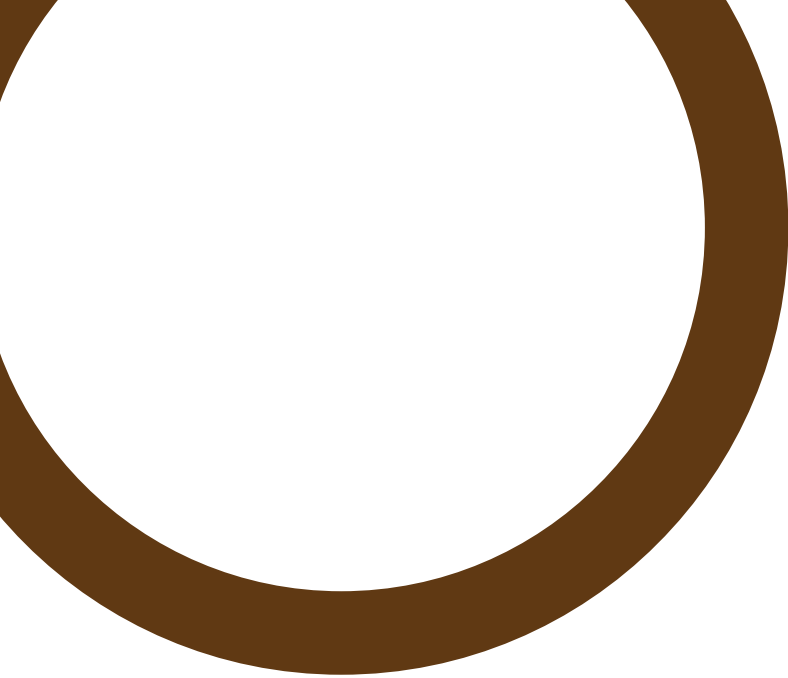
In het voorjaar van 2021 begon Josette met het fotograferen van een groot aantal prachtig bloeiende planten in de heemtuin. Gedurende het jaar werd zo een mooie verzameling voor haar project vastgelegd en werd een verdeling van de foto's over de diverse biotopen gemaakt. Het bleek echter een probleem hoe van deze fotoverzameling te komen tot een grafisch ontwerp dat bruikbaar was voor de beoogde informatieborden.

VistaCreate

Op verzoek van Josette vond ik na wat speurwerk op internet een platform dat een geschikte oplossing bood. Met VistaCreate kon ik de informatieborden ontwerpen. Het logo van onze afdeling bleek een valkuil wegens de op handen zijnde naamsverandering na de samensmelting van Munstergeleen met Sittard. De definitieve vaststelling van onze nieuwe afdelingsnaam nam lange tijd in beslag waardoor pas begin 2023 de definitieve ontwerpen van de borden gereedkwamen en bij de drukker besteld konden worden. Voorjaar 2023 konden de borden geplaatst worden; een echte aanwinst voor onze heemtuin.

Piet Huits

Scholieren van Trevianum tijdens hun maatschappelijke stage op de Wanenberg en in de heemtuin.

